

XPPp06 Pedagogicko-psychologická diagnostika

Veronika Najvarová

Ped MUNI, Katedra primární pedagogiky

Cíl pedagogické diagnostiky

„Obecně a jednoduše lze vymezit prostor diagnostického uvažování pojmem **optimalizace** rozvoje dítěte a konkrétněji otázkami: jaké dítě **je** ve srovnání s tím, jaké **má být**, dále jakým **může být** a za jakých podmínek, případně jaké **bude** za změněných podmínek.“

(upraveno dle Hrabal, st.; Hrabal, ml., 2002, s. 35)

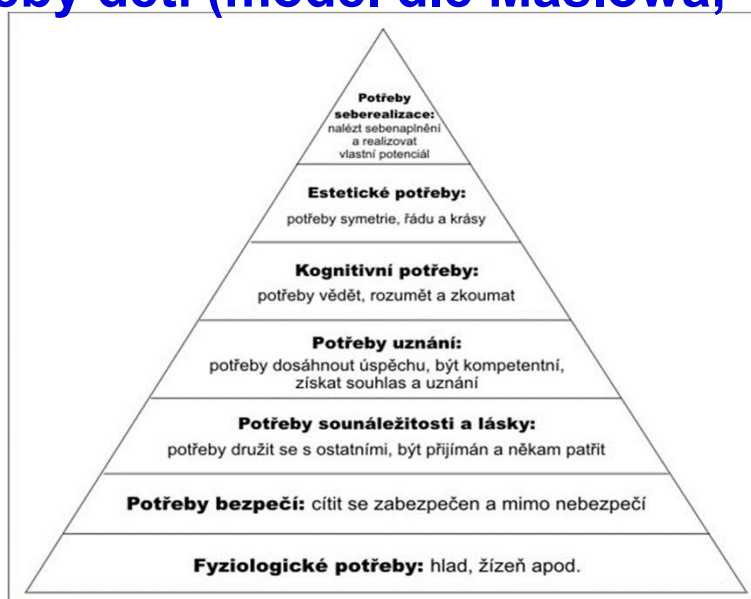
Posouzení/nastavení

- 1. Reality (jaké dítě je)
- 2. Požadavků (jaké dítě má být)
- 3. Optimalizace (jaké by dítě mohlo být)
- 4. Podmínek (jaké dítě za určitých okolností bude)

Cílem je tedy získání, co nejobektivnějšího **obrazu o dítěti**, pro co nejlepší **individuální a diferenciální přístup** během výchovně-vzdělávacího procesu, s využitím co nejefektivnějších strategií a metod, pro požadavek **rozvíjet** co nejlépe **individuální dispozice** a na základě toho **efektivně uspokojovat potřeby** dítěte.

– Které potřeby člověka znáte? Ze které teorie vycházíte? Potřeba znát k SZZ.

Potřeby dětí (model dle Maslowa, 1943)

Model potřeb podle Matějčka (1994)

- **Potřeba určitého množství, proměnlivosti a kvality vnějších podnětů.** Její uspokojení umožňuje naladit organismus na žádoucí úroveň aktivity.
- **Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech, tj. smysluplného světa.** Uspokojení této potřeby umožňuje, aby se z podnětů, které by byly jinak chaotické a nepracovatelné, staly poznatky, zkušenosti a pracovní strategie. Jde tedy o základní podmínky pro jakékoliv učení.
- **Potřeba prvotních emocionálních a sociálních vztahů,** tj. vztahů k osobě matky a k osobám dalších primárních vychovatelů. Náležité uspokojování této potřeby přináší dítěti pocit životní jistoty a je podmínkou pro žádoucí vnitřní integraci jeho osobnosti.
- **Potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty, z jejíhož uspokojení vychází zdravé uvědomění vlastního já, vlastní identity.** To je pak dále podmínkou pro osvojení užitečných společenských rolí a hodnotových cílů životního snažení.
- **Potřeba otevřené budoucnosti nebo životní perspektivy.** Její uspokojení dává lidskému životu časové rozpětí a podněcuje a udržuje v člověku jeho životní aktivitu.

Pedagogicko-psychologická diagnostika

– **Pedagogická diagnostika** – orientuje se na **pedagogický proces**, jeho efektivnost, úroveň, podmínky a výsledky.

– **Psychologická diagnostika** – zaměřuje se na **osobnost jedince**, na jeho projevy, výkonnost a úroveň psychických procesů s cílem odhalit příčiny.

(Mertin, Krejčová a kol., 2016, s. 173)

Pedagogicko-psychologická diagnostika

- Dítě poznat a vycházet z toho, jaké je, co již umí a zná.
- Stanovit si výchozí bod společné cesty, míru a přiměřenost podnětů.
- Podporovat proces učení, zprostředkované učení, průběžně vyhodnocovat přijímání a zpracování podnětů.
- Vyhodnocení posunů dílčí a závěrečné.

Zdroj Bednářová J. Pedagogická diagnostika. Možnosti a typy diagnostiky. <http://slideplayer.cz/slide/15272117> (čteno 11.10.2019)

Pedagogicko-psychologická diagnostika

- Diagnosticko-intervenční proces
- Diagnosticko-stimulační proces

Diagnosticko-intervenční proces

- Hledání způsobů, postupů a možností, za jakých dítě úkol zvládne natolik, že může postoupit na další vývojový stupeň obtížnosti; dojde k posunu z výchozího do následného bodu.
- Jak se dítě učí?
- Jaké podmínky a podporu k učení potřebuje?
- Jak rychle se učí?

<https://klokanovyskolky.luzanky.cz/wp-content/uploads/2017/03/Diagnosticko-interven%C4%8Dn%C3%AD-proces-Ji%C5%99ina-Bedn%C3%A1%C5%99ov%C3%A11.pdf> (čteno 11.10.2019)

Diagnostika a intervence

- **Diagnostika bez intervence**
  - Potřeba jednorázového opatření, nálepky?
  - Dítě poznám, ale nerealizuji opatření.
- **Intervence bez diagnostiky**
  - Je zabezpečena cílená intervence?
  - Přesně nevím, co dítě potřebuje, ale zadávám mu všeobecně používané podněty.
- **Diagnostika jako podklad intervence**
  - Diagnostika jako výchozí bod stimulace, reedukace.
  - Dítě poznám a cíleně zadávám podněty.

Zdroj Bednářová J. Pedagogická diagnostika. Možnosti a typy diagnostiky. <http://slideplayer.cz/slide/15272117> (čteno 11.10.2019)

Oblasti diagnostiky dítěte

- Kognitivní vlastnosti
- Afektivní vlastnosti
- Socio-morální vlastnosti
- Estetické vlastnosti
- Psychomotorické vlastnosti
- Vztahy mezi dětmi
- Proces učení
- Chování

Proces diagnostikování

- konkrétní diagnostická činnost.
  - „Začíná se záměrem něco diagnostikovat u žáka a končí vyslovením diagnostického nálezu. Je to druh poznávání, který vyústí uje do určitého druhu objektivních poznatků o zkoumaném (diagnostikovaném) jevu.“ (Gavora, In Kolláriková, Pupala, 2001, s.237)
- „Diagnostikování je soubor činností, které probíhají při určování diagnózy.“ (Gavora, 1999, s.9)

Pedagogická diagnostická činnost

- je proces zjišťovací, který na základě **cíle**, diagnostické **hypotézy** vyústí ve stanovení **diagnózy** a následně pak ve vyslovení **prognózy**
- „Chceme zjistit stav rozvoje dítěte, zaznamenat změny ovlivněné výchovným působením. Ptáme se na příčiny a podmínky rozvoje.“
(Helus, Kulič, Hrabal, Mareš, 1979, s. 9)

Specifické požadavky na proces diagnostikování

- Nutná spolupráce ostatních (jiných) pozorovatelů dítěte.
- Diagnostikování a poznávání dítěte chápat jako proces dlouhodobý.
- Respektovat etiologické hledisko (soustavné hledání a výklad příčin)
- Požadavek individuálního přístupu k dítěti.

Diagnostický proces

1. Vymezení, upřesnění a formulace diagnostického **cíle a předmětu**,
2. stanovení **hypotézy**.
3. **Sběr** a získávání diagnostických údajů.
4. **Zpracování** diagnostických dat, tj. třídění, analýza.
5. **Interpretace** údajů a jejich hodnocení.
6. Formulace diagnostických **závěrů** a návrhy pedagogických **opatření**.
7. Vyslovení **prognózy**.

(Spáčilová, 2003, s. 9)

Diagnóza

„Pojem diagnóza reprezentuje výsledek diagnostických činností. Je to hodnotící závěr o zjištěné úrovni rozvoje dítěte. Obsahuje hodnocení **aktuálního stavu** a návrh pedagogických **opatření**, včetně stanovení odpovídajících prostředků. Pedagogická diagnóza nemůže být uzavřená, konečná, naopak musí počítat s dalšími změnami ve vývoji dítěte.“ (Spáčilová, 2003, s. 8)

Prognóza

Z diagnózy vychází následně prognóza, kde se vyslovujeme k **předpokládanému budoucímu rozvoji** diagnostikované osoby či situace. Zpravidla **hypoteticky předvídáme**, jak se po **formulaci a zavedení doporučení** bude jev pravděpodobně vyvíjet, jaké nastanou pravděpodobné změny.

Chyby při diagnostikování

Při pedagogickém diagnostikování se diagnostik musí snažit vyvarovat chyb ze své strany, neboť by daná diagnostická činnost ztratila smysl, ale i účinek. Také by však diagnostik svoji vinou poškodil diagnostikovanou osobu.

Chyby při diagnostikování

- Vymezujeme závěry z neúplných informací.
- Závěrečné formulace nejsou konkrétní, ale obecné.
- Jedná se o pouhý výčet symptomů (příznaků).
- Projevy zaměňujeme za příčiny.
- Nebezpečné jsou urychlené závěry, mohou dítěti ublížit.
- Percepční stereotypy (chyby v posuzování).
- Předsudky.

(Swierkoszová, 2004, s. 25)

Percepční stereotypy

- Posuzovací tendence
- Golemův efekt
- Projekční chyba
- Pygmalion efekt
- Logická chyba
- Haló efekt
- Chyba centrální tendence
- Efekt pořadí

Řezáč, J. (1998).

Doporučená literatura

Swierkoszová, J. (2010). Pedagogická diagnostika dětského vývoje pro učitele primárního vzdělávání.

Gavora, P. (1999). Akí sú moji žiaci.

Mertin, V.; Krejčová, L. (2016). Metody a postupy poznávání žáka.

Zelinková, O. (2001). Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program.

Spáčilová, H. (2003). Pedagogická diagnostika v primární škole I. Olomouc : UP.

Kolláriková, Z.; Pupala, B. (2001). Předškolní a primární pedagogika. Praha : Portál.

Řezáč, J. (1998). Sociální psychologie. Brno, Paido.

Bednářová. J. Pedagogická diagnostika. Možnosti a typy diagnostiky.

<http://slideplayer.cz/slide/15272117> (čteno 11.10.2019)